

Ogled nove kazenske postave zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od razboja ali ropa.

Razboja (ropa) postane kriv, kdor kaki osebi silo za to stori, da bi njeno ali sicer tujo premakljivo reč v svojo oblast dobil; naj se zgodi sila z djanjskim razžaljenjem, ali samo s pretenjem.

Že pretenje (žuganje) takošno, če je tudi samo od enega posameznega človeka prišlo in brez uspeha ostalo, je kaznovati s težko ječo od 5 do 10 let.

Ako je pa pretenje storjeno v družbi enega ali več razbojnih tovaršev, ali z morivnim orožjem, ali če je bilo po zažuganju blago za res uropano, naj se prisouje težka ječa od 10 do 20 let.

Ta kasen se tudi nalaga, če se je kdo siloma osebe lotil, če prav se razboj ni dognal.

Če se je pa s posilnim lotenjem započeti razboj tudi dognal, je kaznen težka ječa od 10 do 20 let s postrenjem vred.

Ako je pa kdo pri razboju tako ranjen ali poškodjen bil, da zovoljo tega težko telesno poškodbo terpi; ali če je bil kdo s hudim ravnanjem dalj časa terpečim ali z nevarnim pretenjem v britek (mučni) stan pripravljen, naj se vsakrati, ki se je tega vdeležil, s težko ječo na vse žive dni kaznuje.

Kdor reč, za katero vé, da je bila uropana, bodi si tudi v malem znesku ali male vrednosti, prikrije, poprodá, ali za se pridobi, je kriv hudodelstva deležnosti razboja, in se kaznuje s težko ječo med 1 in 5 leti.

Od goljufije.

Kdor z zvitim prigovarjanjem (predstavljanjem), ali djanjem koga družega v zmotu pripravi, s katero ima kdo, bodi si država, kaka občina ali druga oseba, na svoji lastnini ali družih pravicah škodo terpeti; ali kdor se s tem namenom in kakor se je ravno reklo, pomote ali nevednosti družega posluži, stori goljufijo; naj ga je k temu zapeljala samopridnost, strast, namemba komu zoper postavu na roko iti, ali kakoršna si bodi druga postranska nakana.

Goljufija postaja hudodelstvo, ali po kakovosti djanja ali po znesku škode.

Goljufija postane hudodelstvo (po §. 199) že iz kakovosti djanja:

- ako kdo v svoji lastni zadevi pred sodnijo ponudi krivo prisego, ali zares po krivem priseže, ali če si prizadeva dobiti koga, kateri bi pred sodnijo po krivem pričeval, ali če je kdo krivo spričevanje pri sodni ponudil ali po krivem pričeval, če se s tem tudi ob enem ne ponudi ali ne opravi nobena prisega;
- če si kdo značaj javnega urednika lažnjivo prilastuje, ali laže, da je gosposkin zaukaz, ali kako posebno pravico od javne oblasti prejel;
- če se v javni obertni nepristna ali piclejša, bodi cimentirana ali necimentirana, mera ali vaga rabi;
- če kdo javno pismo ali kako po javni naredbi vpe-ljano zaznamovanje s kolkom (štempeljom), pečatom ali probo ponaredí ali prenaredí;
- če se za odločbo mej postavljeni mejniki odpravijo ali premaknejo;
- če je kdo po zapravlivosti do tega zagazil, da ne premore plačati, ali je z zvižacami up (kredit) podaljšati skušal, ali če spreverže pravi stan sklade (mase), bodi si z naznanjenjem izmišljenih upnikov, bodi si z drugim kakim goljufnim dogovorom ali prikrivanjem dela svojega premoženja.

Druge goljufije postanejo hudodelstvo, če škoda,

ktera je storjena, ali nakanjena bila, več kakor 25 goldinarjev znesse (§. 200).

Verste goljufije se sicer zovoljo svoje prevelike različnosti ne dajo vse v postavi naštetih. Zlasti pa se zakrivi s hudodelstvom gledé na ravno omenjeni znesek:

- kdor krive privatne pisma naredí ali pristne (prave) prenaredí; kdor pisma, ki ker niso njegove, ali ne edino njegove, drugemu v škodo uniči, pokvari ali utaji; kdor ponarejene ali prenarejene javne upne liste kakor tudi kdor ponarejen ali prenarejen dnar, to da brez dogovora s ponarejavci ali deležniki vedoma naprej razširja;
- kdor slaboumnost družega s praznovornim ali sicer zvitim preslepovanjem krivo rabi, bodi njemu, bodi komu družemu v škodo;
- kdor najdene ali pa take reči, ki so mu po kaki pomoti v roke prišle, nalaš prikrije in se jih polastí, kar pa vendar ne velja za zatajbo najdenega zaklada;
- kdor si lažno imé, lažen stan ali značaj daje; kdor se dela, kakor da bi bil lastnik tujega premoženja, ali se za kakošno drugo lažno podobo skriva, da bi si nepravice dobiček prisvojil, komu na premoženju ali pravicah škodo storil, ali koga k škodljivim dolom zapeljal, v ktere bi se ne bil vdal, da ni bil ogoljufan;
- kdor se pri igri posluži krivih kock, krivih kvart, goljufnega dogovora ali družih zvižac.

Kazen goljufije je sploh ječa od 6 mescov do 1 leta, pri obteževavnih okolšinah pa od 1 do 5 let.

Ako pa znesek ali vrednost, ki si jo je storivec s hudodelstvom naklonil, ali katero je v misli imel, 300 goldinarjev preseže; ali, če je hudodelnik goljufije s posebno derznostjo ali zvitostjo storil, ali mu je goljufovanje v navado prišlo, je kaznen težka ječa od 5 do 10 let.

Ako se hudodelstvo goljufije stori s krivo prisego (§. 199, čr. a), naj se goljuf obsodi v težko ječo po terpežu v §§. 202 in 203 odločenem, in če je s krivo prisego prav znamenito škodo napravil, v težko ječo na 20 let, po okolšinah tudi na vse žive dni.

Z goljufijami, pri katerih se nobena v §§. 199 in 200 naštetih okolšin ne pridruži, je ravnati kakor s prestopki po predpisih družega dela te postave.

(Dalje sledí.)

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

32. pismo.

Dragi prijatelj!

iz Florence.

28. maliga serpana sim se peljal po železnici v Luko (Lucca), poglavno mesto vojvodstva ravno tega iména. Železnica pelje dolgo po ravnini do slovečih toplíc sv. Juliana; potem se pride med griče in hribe, ki so z oljkinim drevjem lepo obrašeni, — in poslednjič v lepo široko dolino, ki jo krog in krog zali prijazni griči obdajajo, ktera je pridno obdelana ko vert.

Sred tega dola je Luka, ne veliko, pa posebno pridno in delavno mesto, ki mu zato Lucca industriosa pravijo. Tù se posebno veliko svile sprede in stké, in tudi družih fabrik je nekoliko. Verh družih pridelkov imajo Lukaneži veliko dobriga, povsod čislaniga olja. Sicer nima mesto, ki šteje do 25.000 duš, razun silno stare stolne cerkve, ki je polna krasnih podob, nič posebniga. Nekdaj je bilo mesto huda vojaška terdnjava, zdaj pa je široko mestno ozidje, na katerim je krog in krog mesta pod visocim drevjem zalo sprehajališče, clo zanemarjeno.

Zvečer sim jo z vozovlakam malo več ko v eni uri nazaj v Pizo potegnil.

Drugi dan sim bil še v Pizi, kjer je tovarš spet nekoliko bolehoval. Tù sim ogledal še lep rastlinoslovni ali botaniški vert in cerkev vitezov sv. Štefana.

30. dan maliga serpana sim jo ob sedmih zjutraj iz Pize v lepo Fiorenco (la bella Firenze) potegnil. Od konca smo se po železnici v Empol (Empoli), velik obzidan terg, ki šteje blizo 3000 duš, peljali. Tù in tudi v drugih soseskah proti Firenci delajo sloveče fiorentinske slamnike ali slamnate klobuke.

Od Empola naprej do Firenze pa še ni železnice, jo še le delajo. Zato smo se še tri ure po navadni cesti peljali, in ravno opoldne smo v Fiorenco prišli.

Mesto, ki šteje blizo 90.000 duš, stoji kakor Piza na obéh stranéh reke „Arno“ v dolu sred prijaznih, zelenih, dobro obdelanih gričev, in je res prav lepo, polno krasnih veličanskih poslopij, ki so ko kraljevi dvori ali gradovi. Veči del mesta, ki je obzidan kakor skoraj vse laške mesta, je na desni strani reke. Sred tega dela mesta je silno velika in lepa stolna cerkev, kjer je vse polno spominikov in krasnih podob malarskiga in podobarskiga izdelka. Tla so pisane iz čudovito lepo sestavljeniga marmeljna. Tudi od zunaj je cerkev in njejako lep stolp vsa z marmeljnami okinčana. Pred cerkvijo je na tergu silno lepa, osmirovoglata cerkvica sv. Janeza Kerstnika (Baptisterium) s trojnimi, iz brona vlitimi vrati, ki v malim kipu zgodbe svetiga pisma in mnogo družiga kinča kažejo. Misli si: kako lepe morajo biti, ker je Michel-Angelo Buonarotti — ki je take reči umel kakor malo kdo — od tistih, ki so na severni strani cerkvice, djalo, de so vredne nebeške vrata biti.

Potem sim ogledal v tem delu mesta še nekoliko družih cerkev, namreč silno bogato in lepo cerkev, ki ji „Basilica della santissima Annunziata“ pravijo; — potlej na širocim tergu uno s krasnimi podobami okinčano, ki jo „Santa Maria Novella“ imenujejo; — potem cerkev sv. Lorenca, kateri je prizidana silno lepa, osmirovoglata, vsa z lepim marmeljnami krasno okinčana kapela, ki ji „Cappella dei Principi“ pravijo, in kjer so krasni grobi ali marveč spominiki šesterih prvih toškanskih vojvodov Medicejske rodovine; — potlej še cerkev sv. Križa (Santa Croce), v kateri je toliko lepih podob in krasnih spominikov, de bi se smela muzej imenovati. Med spominiki je Buonarotov (Michel-Angelo) s tremi veličanskimi, iz beliga marmeljna iztesanimi podobami, ki zemljomersko, zidarsko in malarsko ali podobarsko umetnost pomenijo; — potem Dante-tov z njegovo in z dvéma drugima ženskima podobama, ki Italio in pesniško umetnost pomenite; — Alfierov (Alfieri), krasno delo slavniga Kanova z veliko podobo Italie, ki po slovečim pesniku žaluje; — Makiavelov (Machiavelli) z napisom: „Tanto nomini nullum par elogium“ — in veliko družih. Poslednjič sim ogledal v tem delu mesta še vojvodov terg (Piazza del Granduca), ki je poln prelepih izdelkov podobarske umetnosti. Posebno lepa je štirna z Neptunovo podobo, ki jo štirje iz lepiga marmeljna krasno izdelani konji peljejo, in z mnogim drugim kinčem. Tù je stari grad ali dvor (Palazzo vecchio), krasno poslopje z visokim stolpom.

Na jugo-zahodni strani terga je prelepa lopa, ki ji „Loggia dell' Orgagna“ pravijo. Tudi pod to klonico ali lopo je veliko krasnih izdelkov podobarske umetnosti, med katerimi je Čelini-tov Perzej iz brona posebno lep.

Malo naprej na južno stran proti Arnu je Medicejska galeria, ki ji „Galleria degli Uffizi“ pravijo, z muzejem tako izvrstnim, de je gotovo malo taci na svetu. Vse je polno podobarskiga, in posebno krasniga malarskiga dela. Tù je tudi sloveča Medicejska Venera. — Pa kaj bi Ti več pravil, ker Ti nisim v stanu ničesar po vrednosti popisati. Letó še pristavim, de Fiorenca je kakor Rim mesto krasnih umetnost.

Novičar iz slovanskih krajev.

Xp. Iz Ormoša. (Dalje.) Če je še veliko veliko zboljšati in mnozih napák odpraviti v ljudskih šolah po kmetih, niso vendar o tem vsega učitelji, še manj pa podučitelji krivi, ker dosihmal še niso ravno velike vednosti terjale od njih in še po pravici tudi terjati niso mogle, ker za tako majhno in negotovo plačilo, kakor ga učitelji, posebno pa podučitelji dobivajo (marsikteri podučitelj prejme od učitelja za celo leto le 12 do 24 fl.!) se ne more nič dobrega terjati, — „kakor plačilo tako delo“! Pa tudi čuda ni po tem takem, ako se jih vedno manj k učiteljstvu podaja, in več učiteljev v družih službah kruha išče. Če so kje koli prenapredbe in poprave, sedanjimu času primerne, živa in neobhodna potreba, so potrebne v osnovi poštene učiteljske plače. Naj bi se poboljšal stan revnih učiteljev saj toliko, da se bo zamogel učitelj brez skerbí za vsakdanji kruh svoj in svoje družine z veseljem važnemu poklicu vdajati in da, neodvisen od milosti staršev, katerih otroke uči, ne bo primoran sam šolski denar pobirati in po dobrovoljni zberci koledovat hoditi.

Ker so dobre ljudske šole gotova dobrota za celo deželo, bi ne bilo nepravilno, ako bi vsak deželan vsako leto nekatere krajcarje (3 do 6 kr.) za ljudsko šolstvo dodajal, in ako bi se od vsake zapuščine, ktera 100 fl. znese, 1 fl. od 100 v založnico ljudskih šol odrajtoval; sedaj postava veli to še le pri zapuščinah od 300 fl. in čez. Na to vižo, brez da bi komu hudo djalo, bi se nabral lep znesek, iz kterega bi dobival učitelj gotovo plačo vsako leto, in ako je v pridni službi onemogel, tudi primerno penzijo, da bi se mu ne bilo bati, kaj bo počel, ko ne bo mogel več služiti.

Če po tem se vernemo v šole gori imenovanih 3 dekanijnih okrajev, in primerimo število otrok, ki v teh šolah v šolo hodijo, s številom v družih deželah, zamoremo še zmiraj reči, da je pri nas bolji kakor marsikje drugod, in prezreti ne smemo, da otroci revnih nogradnikov imajo v več krajih zlasti pozimi dalje v šolo, poleti pa jih ubogi stariši za delo v goricah in za pašo vpotrebujejo, ker si morajo pomagati, kakor morejo. Tudi ne vidijo stariši pri svojih otrocih tistega djanskega prida od šole, kterega pričakujemo, in tako pride, da veliko otrok iz šole ostaja, ki bi imeli v šolo hoditi. Ko se bo to iz šol odpravilo, kar zavira ljudstva potrebno omiko, se bo gotovo tudi število učencov in učenk pomnožilo. Da se bo pa to zgodilo, se smemo toliko bolj nadjati, ker v omenjenih 3 distriktih je šolno nadzorništvo možem izročeno, ki so že nekdanj, ko se je še za ljudsko omiko tako malo delalo, prepričani te potrebe in nadušeni za povzdigo duševnega blagostanja slovenskega naroda, toliko slavnega in koristnega v prid domovini svoji spisali in dodelali, — od kterih tedaj ne gré pričakovati, da bi sedaj, ko je njih dobro séme kaliti in sad roditi začelo, svojo skušeno pripomoč posredno ali neposredno ne darovali domovini, ktera se milo na nje ozira, da bi ji pomagali kolikor morejo, in za vedne čase ne zakopali izvrstnih talentov, ki jim jih je oče nebeški dodelil; ti možje slavnega iména so gospodje dekani Anton J. Murko, Peter Dainko in Franc Cvetko. (Dalje sledi.)

Iz Planine v Vipavi (hvaležni glas duhovnim gospodam Teržaškim!) Zadne dni p. m. je umerl v mestni bolnišnici v Terstu g. Mateuž Nakus, mlad duhoven Teržaške škofije, po dolgem bolehovanju. Kjer se je po Terstu vedilo, de mu pri njegovi smerti zavolj velicijh stroškov, ki jih je s svojo boleznijo imel, od njegovih dohodkov v 7 dosluženih letih ni moglo nič ali saj malo ostati, bi ne bilo čudo, ako bi njegov pogreb, drugim ubogim merličem enak, ne bil ravno posebno slovesen. Ali vse drugač se zgodi. Komaj visoke časti vredna